

DR. GOJMIR KREK

348.12 : 92 Mated + 885.0-022.09

Papeška pisma britanskega museja in sv. Methodij.

O političnih, crkvenih in kulturnih razmerah Moravije in Pannonije v drugi polovini devetega stoletja se je od Dobrovskega do danes mnogo pisalo in ga menda razven zamotanega vprašanja o povstanku ruske države ni predmeta v slovanski zgodovini, ki bi bil domače in tuje učenjake bolj zanimal, a gotovo nobenega, ki bi večjo literaturo bil porodil. O znanstveni vrednosti vseh teh mnogoštevilnih proizvodov, od drobnega članka do obsežne knjige, nam ni nakana tú govoriti ali recimo vendar, da jih je poleg marsikterih, kojim je zagotovljeno za vse dni častno mesto, tudi dosti, ki strogim zahtevam znanstvene kritike ne ugajajo in celó nekoliko, katerim je utisnen na čelo pečat dilletantisma v najslabšem smislu. Premišljeno in temeljito pak učé tudi tú zgoli oni učeni pisatelji, ktorí se ne naslanjajo samo vestno na izvirnike, ampak so tudi kos je bistro umno oceniti ter je vsled tega uporabiti po njihovej pravej vrednosti in zanesljivosti. Ali prav to je jako težaven posel in mimo drugega uzrok, da še danes o delovanji slovanskih blagovestnikov nismo v vseh točkah do dobra podučeni in utegne to in ono celó za vselej temno ostati, ako ne pridejo novi izvori preiskovanju na pomoč. Nekaj takega gradiva in sicer dokumentalne cene se je zadnjič našlo v zborniku papeških pisem britanskega museja (British Museum) v Londonu, ktera je prepisal Mr. Edm. Bishop za „*Monumenta Germaniae*“, a učeni svet z njimi poblížje seznanil P. Ewald v „*Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* V. pg. 275—414 in 503—596, Hannover 1880“. Kolikor sega vsebina teh listin sploh v zgodovino slovansko je kratko pa dobro razloženo v Jagićevem „*Archiv f. slav. Philol.* IV. 707 do 710“, listine same pak sta po Bishopovem prepisu kritično priobčila gospoda dr. Fr. Miklošič in dr. Fr. Rački v XII. zvezku „*Starin*“ (v Zagrebu 1880) str. 211—223 pod naslovom: „*Novo nadjeni spomenici iz IX. i XI. vieka za panonsko-moravsku, bugarsku i hrvatsku poviest*“.

Nam je na tem mestu le za ona pisma, ktera v misel jemljó sv. Methodija in se vé da tudi moravske in pannonske razmere, s kterimi je življenje tega velikega moža, kakor vsi vemo, najožje združeno. V tem oziru so važna nektera pisanja papeža Ivana VIII. (872—882) in Stefana VI. (885—891), ali predno o njih poročamo je treba nekoliko uvodnih besed, da jih bode lažje razumeti.

Najhujši zopernik Methodiju postalo je bilo nemško višje duhovenstvo, osobito odkar ga je papež Hadrijan II. (867—872) za pannonskega in moravskega nadškofa¹ bil posvetil (l. 870. ali 871.) in je slovenska

¹ Papež Ivan VIII. piše (14. dne jun. meseca 879. l.) Svetopolku moravskemu: „*Methodius vester archiepiscopus ab antecessore nostro Adriano scilicet papa ordinatus*“

služba božja bila z dovoljenjem papeževim vpeljana¹ po vsej metropoliji, Methodijeve oblasti izročenej. Nevolja nemškega duhovenstva vzlasti nadškofa solnograškega je bila vsled te spremembe v crkvenih zadevah pannonskih prav tako velika, kakor veselje slovenskih stanovnikov iskreno ter opravičeno, in resnične so besede letopiščeve: radi byša Slovène, jako slyšaša veličija božija svojimъ jazykomъ.² Delovanje solnograških duhovnov niti tú niti v sosednjej Karantaniji ni imelo prijateljev med národom in jim je bilo najmanj koristno, da so rajše davke pobirali nego služili svojemu vzvišenemu poklicu, ne spomnivši se zlatih besed velikega Anglosaksonca Alkuina nadškofu solnograškemu Arnonu pisanih: esto praedicator pietatis, non decimarum exactor.³ Sloveni pak so baš gledé davka solnograškim crkvenim velmožem se dolgo trdovratno upirali in z nekakim posebnim poudarjanjem nam je letopisec poročil o onem solnograškem nadškofu, kateri je bil prvi in sicer še le sredi XI. stoletja vso desetino od Slovenov pobral: hic primus decimas constrinxit reddere iustas Sclavorum gentem sub se rectore manentem.⁴ Te in marsiktere druge nezgode je bilo zdaj konec in vrhu tega je domači jezik prišel do pravice, kakoršne rimska stolica niti prej⁵ niti slej nobenemu narodu ni bila dovolila. Solnograška oblast v Pannoniji je nehala in pooblaščenec solnograškega nadškofa, nadduhovnik Riehbald zapusti l. 871. dolenjo Pannonijo ter se vrne v Solnograd,⁶ gotovo ne z ljubeznijo do dežele in ljudstva v srci in z go-

— in isti dan Methodiju samemu „Reverendissimo Methodio, archiepiscopo Pannoniensis ecclesiae“, dočim ga ima za nadškofa moravskega v pismu, junija meseca 880. l. Svetopolku poslanem: Confratre nostro Methodio reverendissimo archiepiscopo sanctae ecclesiae Moravensis . . . veniente. Prim. n. pr. Migne Patrologiae cursus completus; ser. II. tom. 126: Joannis papae VIII. epistolae et decreta Nr. 238, 239, 293. Prav tako imajo drugi izvirniki in sicer toliko domači kolikor tuji Methodija ali za moravskega ali za pannonskega nadškofa, kar naj samo gredoč omenjamo.

¹ Poročilo temu je Hadrijanov list Rastislavu, Svetopolku in Kocelju v tako zvanej pannonskeje legendi o sv. Methodiji, v katerem papež slovensko liturgijo odobruje in dovoljuje ter jim pošilja Methodija „muža slyvršena razumъmъ i pravovérna, da vy učítъ, jako že jeste prosili, slykazaja klyngy vъ jazykъ vašъ“; Vita sancti Methodii cap. 8. — Ta izvirnik je bil mnogokrati natisnen; izborna je vzlasti izdaja „Vita sancti Methodii russico-slovenice edidit Fr. Miklosich, Vindobonae 1870“ in „Život sv. Methoda“ v „Prameny dějin českých. I. Životy svatých, v Praze 1871 str. 39—51 ter Bielowskega Żywot ś. Metodego v „Monumenta Poloniae historica I. 93—113. — Hadrijanovo pismo samo prim. na pr. v Erbenovem delu Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pragae 1855, I. 14, Nr. 35.

² Chronica Nestoris edidit Fr. Miklosich, Vindobonae 1860 cap. 20.

³ Alcuini opera ed. Frobenius I. 104.

⁴ Vita Gebehardi ad a. 1060. Mon. Germ. SS. XI. 25.

⁵ Kar pripoveduje v tem oziru Victor episc. Vitensis II. 2. o arijanskih Gotih in Vandalih se z našim zgodovinskim činom ne dá nikakor primerjati

⁶ Anonymi Salisb. Historia conversionis Carantanorum cap. 12.

tovim nameňom, da ondi Methodija zatoži in vse naredbe očrni, ktere je usiljenec proti dosedanjim crkvenim običajem v svojej metropoliji bil vpeljal. Njegove besede padejo na rodovitna tlá in že leto kasneje (872) je Solnograd kodificiral svoje pravice na (dolenjo) Pannonijo v posebnej spomenici, ktera z mnogimi zgodovinskimi fakti rezko dokazuje, da se zadnjih sedemdeset in pet let nihče ni utikal v pannonske crkvene zadeve in da je solnograški nadškof s pomočjo in dovoljenjem nemških vladarjev imel te okrajine sam in edini v svojej crkvenej oblasti. O Methodiji govori pisatelj te spomenice prešerno in prezirno, — dà na ravnost sovražno. Dasi je bil za nadškofa že posvečen ga pisanje imenuje samo Grka in mu očita, da je latinski jezik, rimski obred in pooblaščno latinsko pismo modrijanski s pismom slovenskim, na novo izmišljenim spodrinol in s tem pri vsem slovenskem ljudstvu onečastil mašo, evangelije in službo božjo onih, ki so vse to opravljali latinski.¹ Prav takih mislij je bil že pred tem crkveni bavarski zbor, pred kateri je bil Methodij (najbrže konec l. 871. ali pričetkom l. 872.) pozvan, da opraviči svoje duhovensko službovanje v okrajinah, solnograškemu metropolitu podložnih. Očitali so mu tú, da v njihovej oblasti učí ali Methodij ugovarja rekoč: Ako bi bil vedel, da je vaša, bi se bil vmaknol ali vaša ni ampak sv. Petra² t. j. rimska ali papeževa neposrednje in ne odvisna od kakšne, recimo nemške metropolije. On se jim nikakor ne uda, in kakor se kaže so imeli nasprotniki njegovi in ob enem sodniki sicer dosti brezobzirnosti proti njemu ali premalo ali nič veljavnih dokazov, da bi ga bili mogli po pravici za krivega spoznati. Navzoč pri zboru je bil tudi kralj Ludovik Nemeč³ ki je, kakor se kaže, krepko s svojeci bil potegnol in se (po našej legendi) pri tej priliki z Methodijem malo bil pošalil a bi se menda ne bil, da bi bil vedel, kakov bode na to Methodijev odgovor.⁴ Konec prepiru pak je bil,

¹ Rihbaldus ibi commoratus est . . . usque dum quidam Graecus, Methodius nomine, noviter inventis sclavinis litteris, linguam latinam doctrinamque romanam atque litteras auctorales latinas philosophice superducens, vilescere fecit cuncto populo ex parte (scil. Sclavorum) missas et evangelia ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc latine celebraverunt. Anon. Sal. Hist. conv. Carant. cap. 12. Ta veleznameniti dokument je natisnen v knjigi „Nachrichten vom Zustande der Gegenden und Stadt Juvavia, Salzburg 1784, Diplomatischer Anhang pg. 10—18; boljše v Kopitarjevem Glag. Cloz. pg. LXXII—LXXVI; v odstavke razdelil in za Monum. Germaniae priredil ga je Wattenbach; gl. Mon. Germ. SS. XI. 1 do 17; od tod ga je ponatisnol Biljbasov v knjigi „Kirill i Mefodij“ St. Peterb. 1868, I. 111—126.

² Vita s. Methodii cap. 9.

³ Kako morejo nekteri pisatelji misliti na Svetopolka ne vém; saj vendar v izvirniku stoji: „Po semъ že . . . vzdviže sbrdъce vragu moravъskago korolja“ in moravski kralj vendar ni mogel sam svoj „vragъ“ biti.

⁴ Prim. Vita s. Methodii l. cit.

da je surova moč odločila ter so vsled tega imeli Methodija v Nemcih zaprtega poltretje leto.¹

Prav tá dogodek osvetljujejo nektera pisanja papeža Ivana VIII. v londonskem zborniku in živo dokazujejo, kako sramotno so sovražniki z Methodijem ravnali. Česar se pannonska legenda jedva dotakne, stopi tú v živih barvah pred naše oči in srce nam utripati neha opazivšim toliko surovosti baš na onih možéh, ki so se bili vspeli do najvišjih hierarchijskih sedežev v Bavariji. Ti možjé so Alvin, nadškof solnograški, Hermanrich, nadškof pasovski in Annon, škof brizinski. Napor in pravdo proti Methodiju prouzročil je bil gotovo Alvin, kteremu je kot solnograškemu metropolitu posebno šlo za pannonske pokrajine. To potrjuje tudi papež sam v listu na Alvina (a. 872, 14. dec. — 14. maii 873), češ: *dignum est, ut tu, qui fuisti eius (Methodii) auctor deiectionis, sis officii commissi causa receptionis.*² Predsedoval zboru pak je bržčas Annon brizinski, kajti papež mu očita (v pismu l. 873. pred 14. sept. pisanem): *Audacia tua et presumptio non solum nubes sed et ipsos celos transcendit. Usurpasti enim tibi vices apostolice sedis et quasi patriarcha de archiepiscopo tibi iudicium vindicasti; immo quod est gravius, fratrem tuum Methodium archiepiscopum, legatione apostolice sedis ad gentes fungentem, tyrannice magis quam canonice tractans, nec presbiterorum, qui penes te reperti sunt, iudicasti dignum consensu, quod nonnisi in contumeliam sedis apostolice perpetrasti. Dalje pak: in eum cum sequacibus tuis et sociis quasi sententiam protulisti et a divinis celebrandis officiis illum sequestrans carceri mancipasti.*³ Papež našteva še druge njegove pregreške in mu vzlasti očita, da je v Rimu po Methodiji vprašan lažnjivo govoril, da ga ne pozná, dočim so že prej grozne silovitosti z njim počenjali, kterih je prav Annon posebno bil kriv: *cum cunetarum afflictionum sibi a vestratibus illatarum ipse incentor, ipse instigator, immo ipse fueris auctor.* Vsled vsega tega ga zove v Rim, da se opraviči, kako je smel z Methodijem tako ravnati.⁴

Prav tako vелеva papež Hermanrichu očistit se priti v Rim zaradi nečloveškega ravnanja z Methodijem, ktero je v pismu (a. 873. ante mens. sept.) na tanko razloženo. To pismo je vredno, da se kakor je tudi tukaj natisne, kajti v malo besedah je vse Methodijevo gorjé in vsa silovitost nasprotnikova ostro označena. Pisanje se takó-le glasi: „*Ad defendam pravitatem tuam nonnisi fontem lacrimarum ut propheta Jeremias sufficere credimus. Cuius enim ut non dicamus episcopi, secularis eujus, quin immo tyranni, seviciam temeritas tua non excessit, vel bestialem*

¹ A onogo zaslužavše v 7. Stvaby držbaša pol 7. tretjja léta. Vita s. Meth. l. c.

² Starine XII. 213 Nr. 4; Neues Archiv V. 301, 302 Nr. 19.

³ Starine XII. 215 Nr. 7; Neues Archiv V. 304 Nr. 22.

⁴ Starine XII. l. cit.; Neues Archiv V. l. c.

feritatem non transcendit, fratrem et coepiscopum nostrum Methodium carceralibus penis afficiens et sub divo diutius acerrima hiemis et nimborum immanitate castigans atque ab ecclesiae sibi commisse regimine subtrahens, et adeo in insaniam veniens, ut in episcoporum consilium tractum equino flagello percuteres, nisi prohibereris ab aliis. Sunt, rogo, hec episcopi, cuius nimirum dignitas, si excesserit, maiora constituit crimina? O episcopum episcopo talia inferentem et ad hoc apostolicae sedis manu sacrato et e latere destinato! Nolumus tamen nunc exagitare quae gesseris, ne cogamur indifferenter promulgare, quod convenit. Verum dei omnipotentis et beatorum principum apostolorum Petri et Pauli atque nostrae mediocritatis auctoritate interim communionem Christi misteriorum et consacerdotum tuorum te privamus; et nisi cum presenti Paulo venerabili episcopo vel cum eodem sanctissimo fratre nostro Methodio Romam cum ipso audiendus occureris, non deerit iusta dampnatio, ubi talis et tanta fuerit inventa presumptio; nec pondus apostolicae sedis auctoritatis frustrabitur, ubi tam gravis molis pravitatum immensitas comprobabitur.¹ To je dramatičen prizor, ki mora vsakega globoko ganoti, komur navadni človeški čut ni do cela tuj. Da bi pisanje ne bilo tako zanesljivo kakor je, misliti bi morali, da je golo obrekovanje, kar se nam tukaj pripoveduje.

Kar smo do zdaj navedli je pa dalje potrjeno v napotku (instrukciji) papeževemu poslancu Pavlu, škofu jakinskemu (episcopo Anconitano), ki je bil poslan k nadškofoma Alvinu in Hermanrichu ter k nemškemu kralju Ludoviku in k moravskemu knezu Svetopolku. V tem napotku (pisanem pred sept. mesecem l. 873.) je imel papežev poslanec imenovanima nadškofoma sporočiti, da je prišel Methodija zopet postaviti na njegovo prejšnje mesto, s ktereга je bil skozi tri leta² siloma odpravljen. Pooblaščen je bil jima oko v oko povedati, da sta v protikanoničnem smislu bila obsojena škofa, od apostolske stolice poslanega, ga v ječo vrgla, s pestmi bila, od službe božje odstranila in na tri leta z njegovega sedeža ga zapodila.³ Poslan pak je, da jima za toliko časa zabrani opravljati duhovenska opravila,⁴ kolikor časa sta častitega moža od svetega službovanja zadrževala; Methodij pak naj zdaj tudi toliko časa brez opovér in tožeb uživa podeljeno mu škofovsko oblast, kolikor časa mu je bila vsled nju

¹ Starine XII. 214. 215. N. 6; Neues Archiv V. 303, 304 Nr. 21.

² Pannonska legenda o sv. Methodiji ima poltretje leto (cap. 9.), kar se z dogodki bolj sklada.

³ Vos sine canonica sententia dampnastis episcopum ab apostolica sede missum carceri mancipantes et colaphis affligentes et a sacro ministerio separantes et a sede tribus annis pellentes. Starine XII. 214; Neues Archiv V. 302.

⁴ Tudi tú zopet vidimo, kako zanesljiva so poročila življenjepisca Methodijevega, kajti on piše: „Doide kъ apostoliku (t. j. papežu) i uvéděvъ posla kljatvu na nja, da ne pojutъ mъša, rekъše služby, vsi koroljevi episkupi, do nnde i (ji) držatъ.“ Vita s. Methodii cap. 10.

vzeta. Potem še le naj prideta pred apostoljski sedež se pritožiti, ako imata kaj proti njemu in zaslišani bodete obé stranki ter sojeni in sicer po patrijarhu (t. j. papeži) samem, kteremu edinemu pristoji v nadškofovskih razporih razsojevati. — Gledé Methodija je bil „apostolik“ še posebno določil, da ga spremi Pavel h knezu Svetopolku v Moravijo, da ondi nadaljuje kár je bil blizu deset let poprej pričel.¹

Strogo ali opravičeno postopanje papeževo nam je porok, da je bilo rimsko stolico pretreslo grozno ravnanje z Methodijem, še le pred kratkim za nadškofa pannonskega in moravskega posvečenim. Prijeti je bilo njegovih nasprotnikov tem strožje, ker je bilo nasprotovanje namerjeno naravnost proti Rimu, kajti v Nemcih po Hadrijanu II. ustanovljene pannonske nadškofije niso hoteli pripoznati, ampak so solnograške pravice na jurisdikcijo v Pannoniji zagovarjali ter po svetnej oblasti podpirani zahtevali, da se ondi crkvene zadeve tako uravnajo, kakor so bile pred Methodijevim dohodom. Saj vemo, da je bila že gori omenjena solnograška spomenica „De convers. Carantanorum“ z edinim namenom spisana, da dokaže Solnograd svoje pravo na Pannonijo, in dasi niso ohranjena pismena sporočila smemo že z ozirom na dotične papeževe naredbe prepričani biti, da so tudi v Rim vzlasti po smrti Hadrijana II. pošiljali pritožbe proti ustanovitvi pannonske metropolije. Tudi papežev legat Pavel je imel iti h kralju Ludoviku ga prepričati, da je pannonska škofija od nekdanj apostoljske stolice podložna in jej je zgoli vsled vojsk začasno odzeta bila. In kakor bi se papež hotel naravnost izreči proti zaščitnikom solnograškega nadškofa, ki so poudarjali, da je bila Pannonija 75 let zapored v solnograškej crkveni oblasti, še posebej dostavlja: „Si de annorum numero forte causatur, sciat Ludovicus rex, quia inter Christianos et eos, qui sunt unius fidei, numerus certus² affixus est. Ceterum ubi paganorum et incredulorum furor in causa est, quanta libet praetereant tempora, iuri non praeiudicant ecclesiarum.“³

Papeževo prizadevanje je bilo uspešno in sčasoma je nasprotovanje nekaj let skoro čisto potihnolo. Za Pannonijo in Moravijo je bilo to velike koristi, kajti Methodij je mogel svoje delo zopet pričeti in kako uspešno je kasneje postalo nam ni treba na tem mestu natančneje razlagati.

¹ Starine XII. 213, 214. Nr. 5; Neues Arch. V. 302, 303 Nr. 20.

² Po listu istega papeža kralju Ludoviku je bil numerus certus sto let. Gl. Wattenbach Beiträge zur Gesch. d. christl. Kirche in Mähren u. Böhmen, Wien, 1849, pg. 49; Migne Patrol. (II. s.) tom. 126 pg. 654 Nr. 5; Biljbasov op. cit. 127 Nr. 6; Jaffé Regesta pont. rom. Berolini 1851, pg. 261. Nr. 2247, Erben Reg. Boh. et Mor. I. 15. Nr. 37.

³ Starine XII. I. c.; N. Archiv V. I. c. Nekoliko bolj obširno se bere isto v napotku Ivana VIII. tudi Pavlu jakinskemu, poslanemu v Nemce in Pannonce. Cf. Wattenbach op. cit. 48; Migne Patrol. (ser. II.) tom. 126 pg. 654 Nr. 6; Biljbasov op. c. 126 Nr. 5; Jaffé Reg. 262 Nr. 2248; Erben Reg. B. et Mor. I. 16. Nr. 38.

Vendar nam pa nekaj veselje grení in to je, da je papež duhove tudi s tem pomiril, da je Methodiju slovensko liturgijo bil prepovedal. Dotično papeževo pisanje nam sicer ni znano in je tudi v londonskem zborniku pogrešamo ali dvomiti ni, da je prav po Pavlu jakinskem Methodiju bila od papeža tá prepoved došla. Najboljši dokaz temu je papež Ivan VIII. sam in sicer v pismu na Methodija (dne 14. jun. meseca 879. l. pisanem), v katerem na ravnost pové, da mu je bil v pisanji, po škofu Pavlu jakinskem mu poslanem, mašo v slovenskem jeziku obhajati prepovedal. *Audimus et iam, quod missas cantes in barbara, hoc est in selavina lingua. Unde iam litteris nostris, per Paulum episcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua sacra missarum solemnia celebrares.*¹ Kakor se je tedaj papež pokazal vnetega zaščitnika pannonske metropolije, prav tako je bil zdaj (t. j. l. 873.) še nasprotnik slovenske liturgije. — Da v nobenem pisanji ne nahajamo niti najmanjšega opomina o tem, da je bil njegov prednik slovensko službo božjo dovolil,² se nam ni čuditi. Razmere so se papežu take zdele, da mu je slov. liturgijo zabraniti, in naj mu je bila tudi znana nasprotna naredba prednikova, opravičevati se mu ni bilo zaradi tega, ampak ukrenoti, kakor je pri tej priliki zahtevala korist rimske stolice. Tako je prav Ivan VIII. sam ravnal gledé svojih lastnih naredeb. Prepovedal je bil l. 873. in 879. slovensko liturgijo in slovenski jezik imenoval barbarski ali l. 880. jo je dovolil rekoč: *Litteras denique selaviniscas, a Constantino quondam philosopho repertas, quibus deo laudes debite resonent, iure laudamus et in eadem lingua Christi domini nostri preconia et opera ut enarrentur iubemus . . . Nec sanae fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive missas in eadem selavinisca lingua canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinas novi et veteris testamenti bene translatas et interpretatas legere aut alia horarum officia omnia psallere.*³ V vsem tem dolgem pismu papež niti ne omenja, da je bil ostro prej prepovedal, kar je zdaj blagodušno dovolil. Kdor bi tedaj zgoli s tega stališča imel Hadrijanovo pismo⁴ za podvrženo, bi krivo sodil. Omenjati smo morali to tudi zaradi nekaj drugega, kar pride precej na vrsto.

Londonski zbornik ima razven naštetih še eno pisanje, koje se dotika Methodijevega blagovestvovanja, namreč napotek ali poučenje (*com-mitorium*) papeža Stefana VI. (tretjega naslednika Ivana VIII.) svojim

¹ Migne Patrol. tom. 126 pg. 850 Nr. 239; Ginzel Codex legendarum et monumentorum de ss. Cyrillo et Methodio 58 Nr. 3; Biljbasov op. cit. 130. 131 Nr. 11; Jaffé Reg. 281 Nr. 2487; Erben I. 17 Nr. 42.

² Vita s. Methodii cap.*8.

³ Migne Patrolog. tom. 126 pg. 906 Nr. 293; Ginzel op. cit. 62 Nr. 4; Biljbasov op. cit. 134 Nr. 12; Jaffé Reg. pont. rom. 286 Nr. 2540; Erben op. cit. I. pg. 18. Nr. 43.

⁴ Vita s. Methodii c. 8.

legatom Dominiku, Ivanu in Stefanu, ktere je bil poslal k Svetopolku moravskemu, kakor se sluti l. 887. ali 888. Podučuje jih kako se jim je obnašati, da bodo njihova dejanja ugled pobožnosti surovemu ljudstvu (rudi populo) in kako jim je vzlasti pozdraviti v njegovem imenu Svetopolka. Vse te drobnosti, samočista udvorljivost omahljivemu vladarju, se dozdevajo papežu takò važne, da poslancem ukazuje: primo die hec dixisse sufficient. — Razven znanega dogmatičnega določila v veri (filioque), kterega se Methodij ni držal, in nekterih drugih verskih rečij (m. dr. o postu) poudarja papež posebno slovensko liturgijo in jo čisto prepové (penitus interdicat) pristavlja, da se jej je Methodij za Ivana VIII. pod prisego bil odpovedal a se vendar kasneje drzno! proti prisegi ravnati. Slednjič izreka svoj interdikt proti Gorazdu,¹ kterega si je Methodij (contra omnia sanctorum patrum statuta) za naslednika bil postavil.² — Tudi tú vidimo, da se papež kar nič ne ozira na ono naredbo Ivana VIII., ki je bila gledé liturgije zadnja in veleznamenita, ker je po njej bil dobil slovenski jezik vnovič svojo sankcijo v erkvi; pač pa se sklieuje baš na tega svojih prednikov, češ, da je tudi on bil za prepoved Methodijeve novarije.

Ta napotek se po vsebini in deloma celó v izrazih čudno sklada s pismom istega papeža Svetopolku pisanim,³ ktero se je skoro obče do zdaj imelo za podvrženo a se odslej že zaradi tega ne bode več smelo, ker nam na pristnosti papeževega napotka ali poučenja omenjenim trem legatom nikakor ni dvomiti. Tudi v tem listu se izraža papež kaj ostro proti slovenskej liturgiji in obdolžuje Methodija krive prisege, češ, na truplo sv. Petra je bil prisegel, da ne bode nikakor več službe božje opravljal slovenski a je prisego prelomil.⁴ Ne celó tri leta po papeža Ivana VIII. smrti je prišel Stefan VI. na rimski prestol in kolika razlika je med njima v nazořih o slovenskej liturgiji! Ljubezen se je bila v malo tean kar v mrzenje sprevrgla in kdor bi tega ne verjel, naj do dobra pregleda navedeni listini Stefana VI., v kterih se Methodiju proti starodavnej šegi

¹ Imé ni povedano ali da je prav Gorazda malo pred svojo smrtjo Methodij za naslednika bil določil, vemo iz pannonske legende o sv. Methodiji. Prim. Vita s. Methodii cap. 17. Gl. tudi Vita s. Clementis episcopi Bulgarorum edid. Fr. Miklosich Vindobonae 1847 cap. 6.

² Starine XII. 220, 221 Nr. 14; Neues Archiv V. 408—410 Nr. 31.

³ Našel in priobčil je to pismo Wattenbach. Conf. op. cit. pg. 43—47. Gl. tudi Jaffé Reg. pontif. rom. 297 Nr. 2649; Erben Reg. Boh. et Mor. I. 20. 21 Nr. 49; Ginzler Codex leg. et monum. de ss. C. et M. 63—67; Biljbasov Kirill i Mefodij I. 137—143.

⁴ Divina autem officia et sacra misteria ac missarum solemnities que idem Methodius Sclavorum lingua celebrare presumpsit, quod ne ulterius faceret supra sacratissimum beati Petri corpus iuramento firmaverat, sui periurii reatum perhorrescentes nullo modo deinceps a quolibet presumatur; dei namque nostraque apostolica auctoritate sub anathematis vinculo interdicimus.

konceptije papeških pisanj celó naslov nadškofa več ne daje. Da je vzlasti nemški upliv bil v Rimu prodril je prav tako malo dvomiti, kakor da je bil glasoviti škof nitranski Wiching, ki je najhujše in žal! kolikor le mogoče uspešno roval proti Methodiju in tedaj tudi proti slovenskej liturgiji.

Da se je pa bila stvar tako hitro zasuknola je zakrivil dosti Svetopolk (stsl. Svętopolъkъ), kateri Methodiju ni bil udan, kakor mu je bil Rastislav, in mu je že s prva latinščina bolj ugajala v liturgiji. Poprosil je bil že Ivana VIII. za latinsko bogosluženje in papež je prošnjo uslišal odločivši: *et si tibi et iudicibus tuis placet missas latina lingua magis audire, precipimus ut latine missarum tibi solemnina celebrentur.*¹ Odslej je stal Svetopolk trdno na strani Methodijevih nasprotnikov,² kakor je bil tudi kriv, da je bil postal zloglasni Wiching namestni škof (suffragan) v Methodijevej metropoliji, ktereje je bil od solnograškega in pasovskega višjega duhovenstva krepko podpiran kmalu najhujši zopernik. — Toda pustimo to in omenimo samo še, da so sovražniki kakor domá tako tudi v Rimu skrivno in očitno z vso močjo delali, da se Methodijeva ustanovitev prej ko prej razdere, — in kako uspešno so delali, lahko sklepamo poleg drugih izvirnikov tudi iz gori navedenih listin papeža Stefana VI., v kterih se Methodij celó krive prisege dolží. Naj je vse drugo ondi resnično, slednje gotovo ni. Leta 880. je papež Ivan VIII. slovensko liturgijo vnovič bil dovolil in od takrat Methodija ni bilo več v Rim a iz Rima ne prepovedi slovenskega bogoslužnja. Najmanj verjetno pa je, da bi bil moral Methodij priseči na latinsko liturgijo za papeževanja Ivana VIII., ki se je največjega prijatelja slovenske liturgije bil pokazal in jej do smrti prijazen ostal in Methodiju naklonjen. Niti najmanjše vesti ni v izvirnikih, ki bi mogla kaj nasprotnega dokazati in si ne moremo kaj, da ne bi slutili tudi tú mogočnega upliva Wichingove celó po Svetopolku podpirane stránke³ na rimsko stolico. Najbrže se naslanjate obé listini na kakovo sovražno spomenico, ktereje se je v Rimu le preveč zaupalo in v ktereje je tudi stal passus o Methodijevej krivej prisegi. — Krivo prisegel tedaj Methodij ni, ker mu sploh prisegati ni bilo treba. A da

¹ Konec že gori navedenega pisma na Svetopolka, v kterem papež slov. liturgijo odobruje.

² Vita s. Clementis (ed. Miklosich, v 5. odst. str. 8) ne vé o Svetopolku nič dobrega povedati, pač pa mnogo slabega. Prav tam pisatelj tudi poroča, da se je Svetopolk proti Methodiju kakor proti sovražniku obnašal: *ὡς ἐχθρῶν προσετίθετο*. Prim. tudi kar poroča ta spomenik v 7. odstavku o silovitem Alamanu Wichingu.

³ V Nemcih so mu bili za tó malo hvaležni, kakor se je hitro po Methodijevej smrti bilo pokazalo. Posebno poučno v tem oziru je pisanje bavarskega duhovenstva papežu Ivanu IX. (l. 900.), ktero nam je živi porok, kako sovražni so bili Slovenom tudi nasledniki gori imenovanih treh škofov. Gl. o tem Dümmler Geschichte des ostfränk. Reichs, Berlin 1865, II. 509—513; Erben Reg. Boh. et Mor. I. 22—24 Nr. 54; Ginzel Codex cit. 68—72; Biljbasov op. cit. I. 143—149.

bi tudi tega ne vedeli, nam je vse njegovo zares apostoljsko življenje in delovanje porok dovolj, da bi bilo kaj takega o njem samo slutiti toliko, kakor se z zdravo pametjo skregati.

V navedenem napotku ali poučenju izraženo obsojenje ni zadelo Methodija več živega, kajti preminol je 6. dne jun. mes. 885. l.,¹ dočim je napotek bil napisan, kakor Ewald trdi,² še le l. 888. ali k večjemu 887. leta. Le kratko pred tem je bilo pisano tudi istega papeža pismo na Svetopolka o istej stvari. Poslednje ima Methodija še za živega ali vendar ne sega čez leto 887.; tú je tedaj nasprotje med njim in poročilom življenjepisca Methodijevega, katero ima letnico 885.³ Dasi legendarnega značaja je vendar zadnji spomenik, kakor se je po londonskih papeških pismih zopet pokazalo, polen zgodovinskega zlata in se je sploh spričal kot izvirnik, kteremu je célo zaupati. Ne bode tedaj kazalo druga nego ali letnico omenjenih papeževih listin diplomatično predrugačiti ali pa misliti, da je poročilo o Methodijevej smrti neprimerno kasno došlo v Rim ali prav za prav oboje. Stefan VI. je bil l. 885. (meseca sept. pravijo; na tanko ni znano) za papeža voljen. Da je bil po Methodijevih zopernikih in vzlasti po Wichingu samem kmalu s prošnjami in grozjami obsut, je prav verjetno in ker ni bil prijatelj slovenske liturgiji, kakor baš njegova dejanja kažejo, tudi ni dolgo čakal in zahtevam Wichingovcev ustregel. Mogoče tedaj, da je pismo bilo odposlano še po zimi l. 885. in poučenje (commonitorium) kmalu za njim.⁴

Te kratke opazke naj zadostujejo o tistih papeških listih britanskega museja, ki segajo po svojej vsebini v življenje blagovestnika Methodija. Dasi nam je tudi iz njih lahko posneti, da so v Rimu gledé pannonskih in moravskih crkvenih razmer in osobito gledé slovenske liturgije vsled strastnega vnanjega pritiska večkrat omahovali, vendar moramo hvaležno pripoznati, da je v hudih časih bila rimska stolica edina, ki ni odtegnola prave krščanske ljubezni in roke zaščitnice od Methodija in vsega kar je bil z veliko gorečnostjo stvaril v korist zvesto udanega mu ljudstva. *G. Krek.*

¹ Vita s. Methodii cap. 17.

² Neues Archiv V. 408 v opazki.

³ Vita s. Meth. l. c. Gledé letnice smrti Methodijeve prim. tudi Vita s. Clementis episc. Bulgarorum cap. 6. Na tem mestu se poroča, da je Methodij 24 let bil nadškof (*ἑταρτον μὲν πρὸς τῷ εἰκοστῷ ἔτος τῆ ἀρχιερωσύνη ἐμπρέψας*) kar je se vé napačno.

⁴ Tudi Martinov trdi v sestavku „Saint Méthode apôtre des Slaves Paris 1880“, da je poučenje pisano najkasnejše 886. leta. Pr. Jagičev Archiv. f. slavische Philol. V. 487. Za pismo pak je že Dümmler dokazoval, da je bilo pisano hitro po Methodijevej smrti, tedaj še l. 885. Gl. Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen XIII. 199; idem Geschichte des ostfränk. Reichs II. 257. Na tem mestu v nasprotji s prvim pritrjuje Dümmler Erben (Reg. Boh. et Mor. I. 21.), Ginzclju (Gesch. der Slavenapostel C. u. M. pg. 9) in Büdingerju (Oesterr. Geschichte I. 198), ki mislijo, da je to pismo Wiching pisal. Da je to mnenje krivo nam ni več treba poudarjati.